

ПРИЛОЗИ

ЈЕДАН АРХИВСКИ ПОДАТАК ИЗ ПРОШЛОСТИ ПОДГОРИЦЕ

Страни конзулски извјештаји, поред наших домаћих, који се налазе у разним нашим и свјетским архивима, садрже многе податке и појединости о политичким, друштвенополитичким питањима и о стању у нашим народима, и представљају аутентични приказ прилика датих онако како је то било у интересу великих сила у оно вријеме. Међу великим силама које су се интересовале за прилике у нашим народима истицале су се Русија, Француска и Енглеска. Оне су одржавале своје конзулате и пружале им потребну помоћ. Конзули су писменим путем обавјештавали своје владе. Та обавјештења чувају се у архивама и предмет су великог научног интересовања. Овдје ћемо приказати у кратким потезима рад Лјасента Екара, који је био француски конзул у Скадру средином прошлог вијека.

У архиви француског министарства спољњих послова у Паризу налазе се неки Екарови извјештаји. Два-три податка из те архиве указују на ситуацију тих година у старој Подгорици под турском влашћу, која је и раније често била предмет Екарових извјештаја.

По једном податку од 1. јуна 1856. године, хришћанско становништво поднијело је Екару жалбу на турска насиља. Та жалба, чији је оригинал на српском језику изгубљен, Екар је превео на француски и он у нашем преводу гласи:

„Сви ми, хришћански становници Подгорице, молимо сузних очију Господина конзула да се изволи заузети за наше несреће, јер једино Бог зна, хоћемо ли још дуго бити у животу. Вама је од раније познато каква су велика насиља и неправде које нам Турци наносе, а сада ево што нам се још десило.

Ми, хришћани, на основу фермана нашег султана и по одобрењу нашег Гувернера, подигли смо једну малу цркву на мјесту гдје не смета никоме. Наши Турци, без икаква обзира, устали су, мало и велико, са меџлисом на челу и са другим главарима, те нам разрушише ту нашу цркву. Од тада, они се сваког дана окупљају и споразумијевају о средствима како ће нам по-

рушити и наше куће. Због тога смо се сви склонили у наше куће не усуђујући се да их напустимо из страха да не будемо нападнути као што су већ многи нападнути.

Због тога Вам пишемо с поштовањем што у овом метежу не знамо што друго и боље да предуземо.

Ако нам не дође каква подршка и нека помоћ макар од кога, наше ће несреће бити сваког дана све веће. Стога, ми биједни хришћани преклињемо Вас, да нам пружите помоћ у овој нашој муци и невољи.

Откад је прочитан ферман, којим се објављују нове реформе, Турци нас више него икада прогањају.

Увјеравамо Вас, Господине Конзуле, да је све ово што смо написали права истина; да нема никаква преувеличавања, о чему се можете лако увјерити на сваком кораку.

Молимо Вас, да нам дате, по особи коју сте нам послали, одговор који очекујемо као што слијепи очекују свјетлост.

У дубокој понижености, молимо Бога да подржи Њ. В. цара Наполеона и Вас.

Ваше слуге: Филип Лаиновић, Јефто Ненезић, Михат Марковић, Павле Хаџи Гвозденовић, Васо Самарџић, Симо Лаковић, Ђуро Станић, Васо Ђук.

Подгорица, 1. јун 1856.“

Превео са српског Ну. Екар, француски конзул у Скадру, који се тих дана налазио у Призрену и 2. јуна 1856. године ту жалбу доставио свом министарству у Паризу.

Први потписник ове жалбе био је тумач у енглеском конзулату, а остали су били други ондашњи угледни подгорички грађани.

Други докуменат који је Екар упутио француској влади у Париз јесте његов извјештај који је из Призрена послао својој влади 9. јуна 1856. године. У Екаровом преводу са српског на француски и у нашем са француског на српски, тај извјештај о истом насиљу гласи:

„Господине министре, имао сам част да пошаљем Вашој Екселенцији нове детаље које сам добио из Подгорице. Они гласе: 28. маја послједњег, подгорички Словени, на основу једног фермана и по одобрењу Владином, обнављају један од њихових храмова, који се налази ван града. Турци су поводом Рамазана и на челу са њиховим Мудиром и Меџлисом масовно устали, рушећи од темеља до крова Цркву и једну кућу која је служила за школу поред ње. Њихова бјесноћа расла је непрестано, упутила се затим према хришћанима које су малтретирали и који су се из страха од још већег зулума затварали у своје куће или се повлачили у сусједна брда.

Ваша Екселенција, Господине Министре, наћи ће овдје копију једног писма којим се ови несрећници обраћају трима конзулатима, под утиском овог жалосног догађаја“.

Проф. др Андрија Лаиновић